

5 PRÁVNA ÚPRAVA POISŤOVNÍCTVA

Legislatívne prostredie poisťovníctva a sprostredkovania poistenia priamo definuje povinnosti pri činnosti sprostredkovateľov a takisto kľúčové pojmy, termíny, práva a povinnosti viažuce sa k poisteniu. V tejto kapitole ozrejmujeme pojmy ako poistná zmluva, vznik a zánik poistenia, práva a povinnosti z poistenia a základné právne predpisy upravujúce oblasť poisťovníctva: Občiansky zákonník, zákon o poisťovníctve, zákon o spotrebiteľskej zmluve, smernice SOLVENCY I a II a smernice IMD, resp. IDD.

Právna úprava poisťovníctva v SR sa opiera predovšetkým o **Občiansky zákonník** a **zákon o poisťovníctve** ako o základné právne predpisy. Problematiku samotného finančného sprostredkovania upravuje samostatný zákon o finančnom sprostredkovaní a finančnom poradenstve, podľa ktorého sa aj nazýva táto publikácia a ktorého legislatívny vývoj uvádzame v ďalšej časti publikácie.

Významný vplyv má samozrejme legislatíva EÚ a smernice I. – III. generácie upravujúce oblasť životného a neživotného poistenia, ktoré SR musela implementovať do právnych predpisov týkajúcich sa sektoru poisťovníctva.

Občiansky zákonník

Vzhľadom na neexistenciu samostatnej právnej úpravy²⁷, teda zákona o poistnej zmluve, je účelom ustanovení Občianskeho zákonníka obsiahnutých v Hlave 15 v § 788 – 828 úprava nasledujúcich oblastí:

- poistná zmluva,
- uzavretie poistnej zmluvy,
- práva a povinnosti z poistenia,

---

²⁷ V Českej republike do konca roku 2013 platil zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů ve znění pozdějších předpisů, ktorý bol zrušený prijatím nového Občianskeho zákonníku.

- zánik poistenia,
- zmena poistenia.

§ 788 – 791 Poistná zmluva

Poistná zmluva je záväzkový vzťah založený na poistnej zmluve ako „**záväzok poistiteľa poskytnúť v dojednanom rozsahu plnenie, ak nastane náhodná udalosť v zmluve bližšie označená a povinnosť fyzickej alebo právnickej osoby, ktorá s poistiteľom poistnú zmluvu uzavrela, platiť poistné.**“

Podstatné náležitosti poistnej zmluvy:

- výška poistnej sumy (v prípade poistenia osôb výška zaručenej poistnej sumy),
- výška poistného, jeho splatnosť a druh (jednorazové alebo bežne platné poistné),
- poistná doba,
- údaj o tom, či je dohodnuté, že v prípade poistenia osôb sa bude oprávnená osoba podieľať na výnosoch poisťovateľa a akým spôsobom,
- práva a povinnosti poisťovateľa, poisteného a poistníka,
- výška odkupnej hodnoty, ktorú poisťovateľ vyplatí v prípade poistenia osôb pri predčasnom ukončení poistenia,
- všeobecné poistné podmienky poistiteľa.

§ 792 – 794 Vznik poistenia a § 800 – 804 Zánik poistenia

Poistná zmluva pritom **vzniká prijatím návrhu** poistnej zmluvy podľa lehoty určenej navrhovateľom (poisťovateľom), inak do jedného mesiaca, keď druhý účastník návrh dostal, alebo **zaplatením poistného**²⁸ vo výške uvedenej v návrhu.

Spôsoby zániku poistenia:

- výpoveďou najneskôr šesť týždňov pred uplynutím poistného obdobia,²⁹
- výpoveďou v lehote do dvoch mesiacov od uzatvorenia zmluvy,
- nezaplatením prvého alebo jednorazového poistného do troch mesiacov odo dňa splatnosti,

²⁸ Táto možnosť sa využíva predovšetkým pri uzatváraní poistenia cez internet.

²⁹ Poisťiteľ však nemôže vypovedať zmluvu v poistení osôb s výnimkou poistenia pre prípad úrazu.

- nazaplatením následného poistného do jedného mesiaca od doručenia výzvy poisťovateľa na jeho zaplatenie,
- porušením informačnej povinnosti poisteného.

(Formou odstúpenia od zmluvy do troch mesiacov odo dňa, keď sa poisťovateľ o tejto skutočnosti dozvedel, alebo odmietnutím plnenia s následným zánikom poistenia.)

Na tomto mieste treba poukázať na určité osobitné ustanovenia v poistení osôb (životnom poistení). V tomto poistení totiž legislatíva neumožňuje výpoveď zo strany poisťovateľa počas poistenia (s výnimkou § 800 ods. 1 – do dvoch mesiacov po uzatvorení zmluvy) a zároveň dáva poistenému v § 802a osobitnú 30-dňovú lehotu na odstúpenie od poistnej zmluvy.

Rovnako osobitne upravuje zánik poistenia pre nezaplatenie poistného za prvé poistné obdobie pri povinnom zmluvnom poistení, kde platí jednomesačná lehota. Novelizáciou zákona o povinnom zmluvnom poistení z roku 2006³⁰ sa mení spôsob zániku, resp. rozsah práv a povinností v prípade nezaplatenia poistného v tomto poistení. Stále platí, že poistenie zanikne nezaplatením poistného v lehote jedného mesiaca od dátumu splatnosti, no ak sa tak stane počas daného poistného obdobia, musí sa držiteľ motorového vozidla na zvyšnú časť poistného obdobia poistiť znovu v tej istej poisťovni, t. j. uzatvorenie poistnej zmluvy u iného poisťovateľa by bolo neplatné.

§ 795 – 799 Práva a povinnosti z poistenia

V § 795 sa uvádza, že **povinnosť poisťiteľa plniť a jeho právo na poistné vznikne prvým dňom po uzavretí poistnej zmluvy, ak nebolo účastníkmi dohodnuté, že vznikne už uzavretím poistnej zmluvy alebo neskôr** (napr. v poistení medzinárodnej dopravy tovaru aj na dobu pred uzatvorením poistnej zmluvy pri splnení ďalších podmienok).

Z tohto ustanovenia následne vyplývajú ďalšie práva a povinnosti, a to v oblasti platenia poistného a poistného plnenia:

---

³⁰ Zákon č. 188/2006 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a nasl., § 9 ods. 5.

- splatnosť bežného poisťného v prvý deň poisťného obdobia,
- splatnosť jednorazového poisťného v deň začiatku poisťovania,
- splatnosť poisťného plnenia do 15 dní od ukončenia vyšetrenia poisťnej udalosti,
- povinnosť poskytnúť primeraný preddavok na poisťné plnenie, ak sa nemôže skončiť vyšetrenie poisťnej udalosti do 30 dní od jej oznámenia poisťovateľovi.

V § 797 ods. 2 sa pritom definuje termín **poisťná udalosť** ako **skutočnosť, s ktorou je spojený vznik povinnosti poisťiteľa plniť**.

Spotrebiteľská zmluva

Osobitne treba uviesť, že poisťných zmlúv a z nich vyplývajúcich práv a povinností sa týka aj V. Hlava OZ, konkrétne § 52 – 60. Hneď v úvodnom paragrafe je definované, že spotrebiteľskou zmluvou je každá zmluva bez ohľadu na jej právnu formu. Ďalšie ustanovenia definujú pojmy dodávateľ a spotrebiteľ a ďalšie zásady spotrebiteľských zmlúv, ktoré sa v konečnom dôsledku prejavujú aj v poisťných vzťahoch.

Zákon o poisťovníctve

ZoP č. 8/2008 Z. z. o zmene a doplnení niektorých zákonov ako hlavná právna norma v oblasti organizácie a fungovania poisťného trhu prešla v rokoch 2002 až 2007 viacerými úpravami a novelizáciami, ktoré súviseli s celkovým rozvojom poisťného trhu v SR. Aktuálne platná norma v plnej miere prebrala právne akty ES a EÚ, tak ako sú uvedené v prílohe č. 2 k tomuto zákonu s cieľom harmonizovať úpravu poisťovníctva v SR z pohľadu jednotného európskeho trhu.

Účelom ZoP je predovšetkým úprava vzťahov na poisťnom trhu súvisiacich s vykonávaním činnosti (teda vznik, organizácia, zánik) poisťovní a zaistovní, pôsobenie poisťovní a zaistovní z iných členských štátov a zahraničných poisťovní a zaistovní na území SR. Zároveň zavádza podmienky výkonu dohľadu nad poisťným trhom.

Obsahovo sa ZoP zameriava na:

- rozsah poisťovacej a zaistovacej činnosti,
- klasifikáciu subjektov poisťného trhu a definíciu základných pojmov v oblasti poisťovníctva,

- požiadavky na vykonávanie činnosti jednotlivých subjektov poisťného trhu,
- spôsob a organizáciu orgánu výkonu dohľadu.

Poisťné právo EÚ

V súvislosti so vstupom SR do EÚ a postupné začleňovanie sa do spoločného hospodárskeho európskeho priestoru je nepochybné, že legislatíva EÚ významne ovplyvňuje aj legislatívny rámec poisťovníctva v SR. Nebudeme sa tejto problematike venovať detailne, ale zameriame sa na podstatné princípy harmonizácie poisťného práva SR a EÚ. Harmonizácia legislatívy členských štátov EÚ **súvisí predovšetkým s prijímanými právne záväznými aktmi**, ako sú nariadenia, smernice, rozhodnutia, odporúčania a stanoviská.

Nariadenia sú všeobecne záväzné, t. j. majú bezprostrednú pôsobnosť na vnútroštátny poriadok členských štátov a nie je potrebná ich transformácia.

Smernice obsahujú úpravy, ktoré v stanovenej dobe realizujú členské štáty, teda implementujú znenie smernice do vnútroštátnych právnych predpisov, tak ako sme to videli napríklad pri zákone o finančnom sprostredkovaní a finančnom poradenstve, resp. zákone o poisťovníctve.

Jednotný poisťný trh je súčasťou jednotného európskeho hospodárskeho priestoru, ktorého základnými slobodami sú:

- sloboda voľného pohybu osôb,
- sloboda voľného pohybu kapitálu,
- sloboda voľného pohybu tovarov,
- sloboda voľného pohybu služieb.

Z týchto princípov následne vychádza zjednocovanie poisťného trhu na základe tzv. **single passport**, teda systému jednotnej licencie na voľné poskytovanie služieb a voľnosť zakladania pobočiek, vzájomné uznávanie povolení na poisťovaciu činnosť len na základe ohlásenia a nahradenie schvaľovania poisťných podmienok zavedením dohľadu nad poisťovňami v oblasti solventnosti.

Z pohľadu obsahového zamerania implementácie týchto smerníc možno rozdeliť etapy harmonizácie na oblasti:

- **legislatívnej úpravy prevádzkovania poisťovacej a zaistovacej činnosti** – ktorá vychádza zo základných práv a slobôd zakotvených

7 SPROSTREDKOVANIE FINANČNÝCH SLUŽIEB

Cieľom tejto kapitoly je uviesť čitateľa do problematiky finančného sprostredkovania z teoretického a legislatívneho, poskytnúť prehľad o vývoji v tejto oblasti a vysvetliť pojmy ako finančná služba, finančný agent, register sprostredkovateľov, spôsob kategorizácie sprostredkovateľov, odborná spôsobilosť, osobitné finančné vzdelávanie, zodpovednosť za škodu, profesionálny a neprofesionálny klient.

Aj napriek rôznym turbulenciám na poistnom trhu v rokoch 2002 (postupný útlm masívnej predajnej kampane v súvislosti s liberalizáciou v tom čase zákonného poistenia z prevádzky motorových vozidiel) a 2005 (preregistrácia externých spolupracovníkov poisťovní v súvislosti s platnosťou nového zákona o sprostredkovaní poistenia) bolo v roku 2015 v registri finančných sprostredkovateľov NBS v sektore poistenia a zaistenie evidovaných viac ako 33 000 fyzických a právnických osôb. Počet samostatných a viazaných finančných agentov v období rokov 2010 – 2014 klesol z 910 na 633 (SFA), resp. z 19 934 na 15 599 (VFA) a, naopak, počet podriadených finančných agentov v rovnakom období stúpol takmer o 14 %. V tomto zmysle možno hovoriť o postupnej koncentrácii trhu sprostredkovania poistenia v SR. Prehľad počtu registrovaných subjektov v jednotlivých kategóriách (za rok 2015) je uvedený v prílohe č. 6.⁴²

Počet podriadených (PFA), viazaných (VFA) a samostatných finančných agentov (SFA) a finančných poradcov (FP) na poistnom trhu v SR (2015 – podľa údajov NBS):

Z uvedeného dôvodu je komplexná právna úprava sprostredkovania finančných služieb určite významným prvkom stabilizácie celého poistného a sprostredko-

⁴² Spracované podľa podkladov NBS.

vateľského trhu. Stručnú genézu postupnej implementácie komunitárneho práva (EÚ/ES) do slovenskej legislatívy uvádzame ďalej.

Zákon č. 95/2002 Z. z. o poisťovníctve v § 13 definoval sprostredkovanie poistenia ako:

1. činnosť smerujúcu k tomu, aby záujemca o uzavretie poistnej zmluvy alebo zaistovacej zmluvy mal príležitosť takú zmluvu uzavrieť,
2. poskytovanie služieb súvisiacich s činnosťou podľa písmena a),
3. spoluprácu pri likvidácii poistných udalostí,
4. zisťovanie a hodnotenie poistného rizika,
5. poskytovanie odborného poradenstva v oblasti poisťovníctva.

Zákon definoval dve kategórie sprostredkovateľov: **poisťovací maklér** (na základe zmluvy o sprostredkovaní poistenia s osobou, ktorá má záujem o uzavretie poistnej zmluvy, vykonáva činnosti v plnom rozsahu) a **poisťovací agent** (vykonáva činnosť v mene poisťovne, ale len činnosti 1 – 3).

Poisťovaciemu maklérovi teda bola daná možnosť zisťovať a hodnotiť poistné riziko a poskytovať odborné poradenstvo, na rozdiel od agenta, ktorého úlohou bolo predovšetkým zastupovať poisťovňu pri získavaní klientov.

Zákon č. 340/2005 Z. z. o sprostredkovaní poistenia a sprostredkovaní zaistenia a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon nahradil pôvodnú úpravu tejto oblasti najmä pre jej neprehľadnosť, nezrozumiteľnosť a potrebu aproximácie s komunitárnym právom nahradil s účinnosťou od 1. septembra 2005 (ďalej ZoSP). Slovenské poistné právo sa týmto v tejto oblasti plne prispôbilo európskej legislatíve. Zákon upravoval tri základné oblasti:

- vykonávanie sprostredkovania poistenia a zaistenia,
- register sprostredkovateľov,
- dohľad nad sprostredkovaním.

Okruh činností sprostredkovateľov ostal zachovaný, rozšíril však kategórie sprostredkovateľov:

- výlučný sprostredkovateľ poistenia (na základe zmluvy s jednou poisťovňou),
- podriadený sprostredkovateľ poistenia (na základe zmluvy s poisťovacím agentom, poisťovacím maklérom alebo so sprostredkovateľom po-

- istenia z iného členského štátu,
- poisťovací agent (na základe zmluvy s jednou poisťovňou alebo viacerými poisťovňami),
- poisťovací maklér (na základe zmluvy s klientom aj na základe zmluvy s jednou alebo viacerými poisťovňami).⁴³

Poisťovací maklér zároveň vypracúva nestrannú a podrobnú analýzu dostatočného počtu produktov dostupných na poistnom trhu a na základe tejto analýzy odporúča klientovi uzavretie poistnej zmluvy zodpovedajúcej analýze jemu hroziacich rizík.

Okrem iného nová právna úprava zaviedla **povinnosť profesného poistenia zodpovednosti za škodu pri výkone činnosti** pre poisťovacích agentov a maklérov, **možnosť inkasa** poistného ako aj poistných plnení, **zriadenie registra** sprostredkovateľov a pod.

Zákon č. 189/2009 Z. z. o finančnom sprostredkovaní a finančnom poradenstve a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej ZoFSP)

Komplexne upravil činnosti súvisiace s ponukou a distribúciou poistných produktov vrátane súvisiacich služieb, teda finančné sprostredkovanie a poradenstvo. Vzhľadom na ďalší vývoj tak poistného trhu v SR, ako aj európskej legislatívy⁴⁴, tento zákon upravuje nielen sprostredkovanie poistných služieb, ale vzťahuje sa na všetky ostatné finančné služby, keďže **definuje finančnú službu ako službu poskytovanú finančnou inštitúciou alebo ako činnosť poskytovanú finančnou inštitúciou** v sektore:

- poistenia alebo zaistenia,
- kapitálového trhu,
- doplnkového dôchodkového sporenia,
- prijímania vkladov,
- poskytovania úverov,
- starobného dôchodkového sporenia.⁴⁵

⁴³ V tomto prípade však s výnimkou predkladania ponúk a uzatvárania poistných zmlúv a tiež ostatných činností, ak sú dohodnuté v zmluve s klientom.

⁴⁴ Smernice Európskeho parlamentu IMD 1 z roku 2002 a návrh smernice IMD 2 (tiež IDD).

⁴⁵ Na základe zákona č. 132/2013 Z. z., ktorý novelizoval zákon o bankách a umožnil dôchodkovým správčovským spoločnostiam využívať na finančné sprostredkovanie v sektore starobného dôchodkového sporenia samostatných finančných agentov a viazaných finančných agentov.

Predmetom úpravy nového právneho predpisu sú okrem vymedzenia pojmu finančná služba, finančné sprostredkovanie a finančné poradenstvo nasledujúce oblasti činnosti sprostredkovateľov:

- oprávnenie na činnosť a register sprostredkovateľov,
- odborná spôsobilosť a dôveryhodnosť,
- požiadavky na vykonávanie sprostredkovateľskej činnosti v organizačno-prevádzkovej oblasti,
- problematika inkasa poistného finančným agentom a finančným poradcom vrátane inkasa poistného plnenia (samostatne vedený účet sprostredkovateľa bez možnosti jeho postihnutia konkurzom/exekúciou),
- pravidlá činnosti vo vzťahu ku klientom a informačná povinnosť,
- výkon dohľadu nad sprostredkovaním.

ZoFSP charakterizuje finančné sprostredkovanie a poradenstvo ako samostatné pojmy, definuje jednotlivé kategórie sprostredkovateľov a podmienky výkonu ich činnosti. Keďže charakteristike a kategorizácii sprostredkovateľskej činnosti⁴⁶ sa venujeme v ďalších kapitolách, v nasledujúcom texte podrobnejšie rozoberieme ostatné oblasti pôsobenia zákona.

Register sprostredkovateľov

Verejný centrálny register finančných sprostredkovateľov a finančných poradcov vedie NBS ako orgán dohľadu nad finančným trhom, pričom legislatíva pripúšťa možnosť, aby NBS poverila vedením registra inú právnickú osobu. V registri sú evidované všetky osoby oprávnené vykonávať finančné sprostredkovanie alebo poskytovať finančné poradenstvo na území SR, a to pre každý sektor, v ktorom sú tieto osoby oprávnené vykonávať činnosť. Register sa podľa členenia finančného trhu delí na šesť sektorov, ktoré sa ďalej delia na podregistre.

V tejto publikácii sa zameriavame na oblasť poistenia a zaistenia, v praxi sa však často vyskytujú prípady, kedy sprostredkovateľ pôsobí (a je zapísaný) vo viacerých oblastiach/podregistroch. Princíp a podmienky vykonávania sprostredkovateľskej činnosti sú však pre všetky segmenty finančného trhu rovnaké. Podregister poistenia alebo zaistenia sa ďalej člení na päť zoznamov zodpovedajúcich kategorizácii sprostredkovateľov na poistnom trhu.

⁴⁶ Termíny „sprostredkovanie“ a „sprostredkovateľská činnosť“ budeme používať ako ekvivalenty termínov „finančné sprostredkovanie“ a „finančné poradenstvo“.

Kategorizácia sprostredkovateľov

Zákon o finančnom sprostredkovaní a finančnom poradenstve rozdeľuje sprostredkovateľov do nasledujúcich kategórií:

- **samostatný finančný agent (SFA) – § 7**

SFA vykonáva finančné sprostredkovanie na základe zmluvy s poisťovňou, pričom môže mať súčasne uzatvorené zmluvy s viacerými poisťovňami. Činnosť vykonáva na základe povolenia NBS.

- **viazaný finančný agent (VFA) – § 8**

Vykonáva finančné sprostredkovanie na základe zmluvy s poisťovňou, pričom môže mať súčasne uzavretú zmluvu len s jednou univerzálnou poisťovňou, alebo len s jednou poisťovňou v oblasti životného poistenia a s jednou poisťovňou v oblasti neživotného poistenia. Činnosť vykonáva na základe osvedčenia o zápise do registra.

- **podriadený finančný agent (PFA) – § 9**

Vykonáva finančné sprostredkovanie na základe zmluvy s SFA alebo s finančným sprostredkovateľom z iného členského štátu v sektore poistenia alebo zaistenia, pričom súčasne môže mať uzatvorenú zmluvu len s jedným takýmto subjektom. Činnosť vykonáva na základe osvedčenia o zápise do registra.

- **finančný poradca (FP) – § 10**

Vykonáva finančné poradenstvo na základe zmluvy s klientom, pričom nemôže vykonávať finančné sprostredkovanie. Činnosť vykonáva na základe povolenia NBS⁴⁷.

⁴⁷ V súčasnosti sú na trhu aktívne viaceré spoločnosti, ktoré poskytujú služby v oblasti vybavovania poisťných nárokov voči poisťovateľom. Podľa usmernenia NBS však vybavovanie alebo spolupráca pri vybavovaní poisťných nárokov voči poisťovni na základe zmluvy s klientom (klientom je v tomto prípade osoba poškodená pri dopravných nehodách) ako činnosť nespĺňa definíciu ani účel finančného poradenstva tak, ako ustanovuje ZoFSP.